

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії та філософії
Кафедра філософії та соціальних наук

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ ПРАВА»
перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань: 08 Право

Спеціальність: 081 Право

Освітня програма: Право

Мова навчання - українська

Погоджено науково-методичною комісією
НН інституту історії та філософії
28 вересня 2018 р.
Голова – Подрез Ю.В., к. істор. н., доцент

Суми – 2018

Розробник:

Снегірьов І. О., кандидат філософських наук, доцент

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні
кафедри філософії та соціальних наук

Протокол № 2 від 28 вересня 2018 р.

Завідувач кафедри

Снегірьов І. О., кандидат філософських наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
		3-й	
Семестр			
Загальна кількість годин – 90		5-й	
		Лекції	
		18 год.	
		Практичні, семінарські	
		18 год.	
		Консультації	
	2 год.		
	Самостійна робота		
52 год.			
Вид контролю: залік			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є формування світоглядної парадигми правової системи, розуміння і затвердження її сенсу, цінності і значення в житті окремої особистості і суспільства в цілому, співвідношення філософсько-правового осмислення права з іншими підходами до його осягнення. Вона має структурно-логічні зв'язки з такими дисциплінами, як «Теорія держави і права», «Актуальні проблеми теорії держави і права» «Історія правових та політичних вчень про державу і право» «Філософія», «Релігієзнавство», «Конституційне право України», «Державне право зарубіжних країн» тощо.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Філософія права» є: формування у студентів системних та глибоких знань про об'єкт, предмет і методи філософії права, її понятійно-категоріальний апарат; основні вітчизняні та зарубіжні філософсько-правові школи, напрями, концепції праворозуміння; сутність та зміст права як міри свободи особи в її взаємовідносинах із державою, владою, законом. Крім того, в результаті вивчення курсу студенти та слухачі повинні підвищити рівень правової та політичної культури; вміти визначити ціннісно-нормативні принципи аналізу різних типів праворозуміння; формувати особисту політичну і громадянську позиції; зрозуміти зміст універсального загальноєвропейського та українського конституційного принципу верховенства права, вміти застосовувати його в узгодженості з принципами верховенства Конституції та закону.

Основними формами освоєння курсу є лекційні та семінарські заняття, консультації. Програма курсу передбачає надання студентам базових знань з даного предмету, які надалі використовуватимуться ними при опануванні наступних дисциплін, а також написанні рефератів, курсових та дипломних робіт.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліни, які мають бути вивчені раніше: Філософія, Соціологія, Логіка, Політологія, Релігієзнавство, Етика, Професійна етика, Психологія, Актуальні проблеми сучасного адміністративного права та процесу, Адміністративно-правове забезпечення внутрішньої безпеки держави, Дискусійні питання історії держави та права України тощо.

3. Результати навчання за дисципліною

<p>Знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> –здатність і готовність особи аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської та світової науки і культури, орієнтуватися в культурному та духовному контекстах сучасного українського суспільства; застосовувати засоби і технології інтеркультурної взаємодії. Здатність дотримуватися принципів етики юриста, усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, бути нетерпимим до корупційної поведінки; володіти достатнім рівнем професійної правосвідомості; –здатність і готовність особи здійснювати дослідження в сфері правозастосування шляхом вивчення, опису, пояснення і прогнозування дійсності задля розвитку теорії, побудови гіпотез та отримання нових знань; –здатність і готовність особи до вироблення раціональних підстав, які надають світогляду цілісність, а пізнавальним і практичним зусиллям – спрямованість. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> –володіння базовими навиками філософсько-критичного аналізу правових явищ; –абстрактне мислення, аналіз, оцінка та синтез в дослідницькій діяльності та моделюванні професійних перспектив. <p>Комунікація:</p> <ul style="list-style-type: none"> –здатний ефективно формувати комунікаційну стратегію, мати навички роботи в команді, цінувати та толерантно сприймати різноманітність думок та мультикультурність; –здатність до креативного мислення та критичного осмислення правових явищ. 	<p>ПРН 1</p>	<p><i>Соціально-гуманітарна ерудованість.</i></p> <p>Визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздалегідь невідомих умов та обставин. Здійснювати синтез відповідних концепцій і доктринальних положень публічної політики у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв’язання. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми. Давати короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему. Здатність демонструвати знання фундаментальних і прикладних дисциплін магістратури.</p>
<p>Знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> –здатність і готовність особи до вироблення раціональних підстав, які надають світогляду цілісність, а пізнавальним і практичним зусиллям – спрямованість; –здатність і готовність особи здійснювати дослідження в сфері правозастосування шляхом вивчення, опису, пояснення і прогнозування дійсності задля розвитку теорії, побудови гіпотез та отримання нових знань. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> –володіння базовими навиками філософсько-критичного аналізу правових явищ; –абстрактне мислення, аналіз, оцінка та синтез в 	<p>ПРН 2</p>	<p><i>Дослідницькі навички</i></p> <p>Давати оцінку чинним нормативно-правовим актам, виявляти колізії та прогалини у правовому регулюванні. Здатність до самостійної науково-дослідницької діяльності (аналіз, зіставлення, систематизація, абстрагування, моделювання, перевірка достовірності даних, прийняття рішень тощо), готовність використовувати нові ідеї. Здійснювати керівництво дослідженнями в сфері держави і права. Виявляти потреби і</p>

<p>дослідницькій діяльності та моделюванні професійних перспектив.</p> <p>Комунікація:</p> <p>–здатний критично осмислювати основні теорії і принципи у навчанні та професійній діяльності;</p> <p>–здатність до креативного мислення та формування творчого середовища критичного осмислення правових явищ.</p>		<p>прогнозувати наслідки в правовому регулюванні. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для засвоєння складних питань з певної теми.</p>
<p>Знання:</p> <p>–здатність і готовність особи аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської та світової науки і культури, орієнтуватися в культурному та духовному контекстах сучасного українського суспільства; застосовувати засоби і технології інтеркультурної взаємодії. Здатність дотримуватися принципів етики юриста, усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, бути нетерпимим до корупційної поведінки; володіти достатнім рівнем професійної правосвідомості.</p> <p>Уміння:</p> <p>–аналітичне ставлення до професійної діяльності в широкому контексті викликів сучасності;</p> <p>–застосовувати системний принцип у дослідженні;</p> <p>–розв’язання професійних завдань з використанням загальнофілософських методів;</p> <p>–абстрактне мислення, аналіз, оцінка та синтез в дослідницькій діяльності та моделюванні професійних перспектив.</p> <p>Комунікація:</p> <p>–здатний критично осмислювати основні теорії і принципи у навчанні та професійній діяльності;</p> <p>–здатний сумлінно виконувати професійні обов’язки, дотримуватися принципів етики;</p> <p>–здатний ефективно формувати комунікаційну стратегію, мати навички роботи в команді, цінувати та толерантно сприймати різноманітність думок та мультикультурність;</p> <p>–здатність до креативного мислення та критичного осмислення правових явищ.</p>	<p>ПРН 3</p>	<p><i>Комунікація</i></p> <p>Здатність логічно, аргументовано та чітко будувати усну й письмову мову, використовувати навички публічного мовлення, ведення дискусії і полеміки, правильно вживаючи правничу термінологію. Викладати матеріал з певної проблематики таким чином, щоб розкрити зміст основних питань. Відтворювати зміст, демонструючи розуміння з професійних та суспільних тем. Здатність надавати консультації з питань, що входять до компетенції юриста.</p>
<p>Знання:</p> <p>–здатність і готовність особи здійснювати педагогічні функції відповідно до прийнятих в конкретно-історичний момент норм, стандартів, вимог;</p> <p>–здатність і готовність особи здійснювати дослідження в сфері правозастосування шляхом вивчення, опису, пояснення і прогнозування дійсності задля розвитку теорії, побудови гіпотез та отримання нових знань.</p>	<p>ПРН 4</p>	<p><i>Когнітивні уміння та навички з предметної сфери</i></p> <p>Об’єктивно аналізувати результати власної професійної та суспільної діяльності та самовдосконалюватися. Спіратися у своїй роботі на професійні етичні норми і стандарти поведінки. Використовувати професійно-профільні знання й практичні</p>

<p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> –аналітичне ставлення до професійної діяльності в широкому контексті викликів сучасності; –застосовувати системний принцип у дослідженні; –розв’язання професійних завдань з використанням загальнофілософських методів; –абстрактне мислення, аналіз, оцінка та синтез в дослідницькій діяльності та моделюванні професійних перспектив. <p style="text-align: center;">Комунікація:</p> <ul style="list-style-type: none"> –здатний критично осмислювати основні теорії і принципи у навчанні та професійній діяльності; –здатний сумлінно виконувати професійні обов’язки, дотримуватися принципів етики викладача; –здатний ефективно формувати комунікаційну стратегію, мати навички роботи в команді, цінувати та толерантно сприймати різноманітність думок та мультикультурність; –здатність до креативного мислення та критичного осмислення правових явищ. 		<p>навички з неюридичних дисциплін (філософії, методології наук, психології) при вирішенні правових питань. Розвиток критичного мислення щодо основних юридичних проблем і доктринальних концептів, формування власної обґрунтованої позиції щодо проблематичних та неоднозначних тверджень у юридичній науці та практиці. Педагогічні знання, уміння та навички, зокрема щодо підготовки лекцій та ведення семінарських занять, підготовки робочих тематичних планів тощо. Здатність викладати юридичні дисципліни. Здійснювати правове виховання. Здатність приймати оптимальні управлінські рішення.</p>
<p style="text-align: center;">Знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> –здатність і готовність особи дотримуватися сукупності правових норм, які закріплюють і регулюють суспільні відносини, що забезпечують організаційну та функціональну єдність суспільства, основи конституційного ладу України, статус людини і громадянина, територіальний устрій держави, форми безпосередньої демократії, систему органів державної влади і місцевого самоврядування; –здатність і готовність особи використовувати систему знань, накопичених у процесі порівняльних досліджень у правовій сфері. <p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> –володіння базовими навиками філософсько-критичного аналізу правових явищ; –абстрактне мислення, аналіз, оцінка та синтез в дослідницькій діяльності та моделюванні професійних перспектив. <p style="text-align: center;">Комунікація:</p> <ul style="list-style-type: none"> –здатний ефективно формувати комунікаційну стратегію, мати навички роботи в команді, цінувати та толерантно сприймати різноманітність думок та мультикультурність; –здатність до креативного мислення та критичного осмислення правових явищ. 	ПРН 6	<p style="text-align: center;"><i>Праворозуміння</i></p> <p>Демонструвати знання і розуміння щодо визначення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи. Пояснювати природу та зміст основних правових інститутів та процедур національного права. Демонструвати необхідні знання та розуміння суті та змісту основних правових інститутів та норм фундаментальних галузей права. Здійснювати тлумачення нормативних правових актів.</p>

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90–100	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок. Оцінка «відмінно» виставляється за повні, систематичні, логічно викладені знання. Студент повинен розуміти суть філософської парадигми кожної історичної епохи, місце в ній конкретних представників філософської думки, коло їх ідей і суть їх внеску в розвиток філософії. Він повинен володіти категоріальним апаратом, навичками логічного доведення, мати власну позицію по суті поставлених питань.
82–89	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками. Оцінка «добре» передбачає, що, в цілому володіючи матеріалом, студент допускає незначні неточності та окремі помилки, виклад недостатньо систематизований, розуміння суті понять та категорій не завжди чітке.
74–81	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вірно з певною кількістю суттєвих помилок. Оцінка «добре» передбачає, що, в цілому володіючи матеріалом, студент допускає незначні неточності та окремі помилки, виклад недостатньо систематизований, розуміння суті понять та категорій не завжди чітке.
64–73	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані непогано, але зі значною кількістю недоліків. Оцінка «задовільно» виставляється студенту, який має суттєві недоліки у викладі навчального матеріалу, має прогалини у знаннях, потребує навідних питань і не може самостійно побудувати логіку відповіді. Разом з тим оцінка «задовільно» передбачає засвоєння вузлових питань, розуміння суті основних проблем курсу.
60–63	Кредит зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям. Оцінка «задовільно» виставляється студенту, який має суттєві недоліки у викладі навчального матеріалу, має прогалини у знаннях, потребує навідних питань і не може самостійно побудувати логіку відповіді. Разом з тим оцінка «задовільно» передбачає засвоєння вузлових питань, розуміння суті основних проблем курсу.
35–59	Кредит не зараховано. Студенту надається можливість скласти оговорені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки. Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не розуміє суті поставлених питань, не має знань основних проблем та понять курсу філософії, не орієнтується в змістові основних епох розвитку філософської думки.
0–34	Кредит не зараховано. Студент повинен повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни.

Розподіл балів

Поточний контроль											Разом	Сума
РОЗДІЛ 1					РОЗДІЛ 2				Конспект	Контрольна робота		
T 1.1.	T 1.2.	T 1.3.	T 1.4.	T 1.5.	T 2.1.	T 2.2.	T 2.3.	T 2.4.				
Поточний контроль											70	100
5	-	5	10	-	5	-	5	-		40		
Контроль самостійної роботи											30	
-	5	-	-	5	-	5	-	10	5			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, тестова контрольна робота, перелік питань для самоконтролю та самоперевірки, завдання для самостійної роботи, виконання самостійної роботи, перелік тематики ІНДЗ, перелік запитань до заліку з дисципліни, тестові завдання до ККР, проекти, наукові есе, презентації результатів виконаних завдань тощо.

Програма навчальної дисципліни

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

ТЕМА № 1. Предмет і завдання філософії права. Філософія права в системі наук.

Філософія права та її призначення. Значення філософії для з'ясування сутності права. Філософія права як наука, що досліджує зміст права, його сутність і цінності, об'єднує пізнавальні зусилля філософії, юриспруденції, соціології, психології, історії політичних і правових вчень, теорії держави і права, історії галузевих дисциплін права та інших. Відмінність предмета філософії права від предмета теорії права. Витоки філософії права. Міфологія, релігія, мораль в становленні права. Історичні етапи розвитку права. «Осьовий час» як найбільш важливий етап розвитку філософії права. Видатні філософи древності – Аристотель, Платон, Сократ та інші в становленні та розвитку філософії права. Предмет філософії права як самостійної науки. Філософський та позитивістський аспекти права, їх спільності та відмінності. Право і закон, їх тотожність і відмінність. Справедливість, рівність і розумність закону. Вплив на право культури, релігії, моралі. Філософія права як світоглядне пояснення права, його призначення. Герменевтика як метод пізнання права, один із механізмів тлумачення складних правових феноменів. Основні функції права. Філософія права в системі наук. Юриспруденція і філософія права.

ТЕМА № 2. Методологія філософії права.

Поняття і система методології права, місце філософії права в цій системі. Основні підходи до інтерпретації феномену філософії права: науковий, філософський, філософсько-правовий. Комплексність і синтетичність методологічного знання. Методологія права як комплекс методологічних проблем права, що включає: методологію пізнання права та методологію юридичної практики (методологію правотворчості і методологію правозастосування). Методологічна функція філософії права. Поняття і сутність методу філософсько-правової рефлексії. Типологія праворозуміння, заснована на розмежуванні права і закону: легізм, юрнатуралізм, юридичний лібертаризм. Правовий позитивізм і природно-правове мислення як основні типи праворозуміння та їх характерні риси. Основні способи обґрунтування права: правовий позитивізм, правовий об'єктивізм, правовий суб'єктивізм, правовий інтерсуб'єктивізм.

ТЕМА № 3. Філософія права античності та середньовіччя.

Філософсько-правові погляди в Стародавній Греції та Римі. Пошук об'єктивної норми справедливості і права філософською школою Піфагора. Демокрит про закони і державу як результат причинно-обумовленого, природного розвитку людської спільноти. Філософсько-правові погляди софістів. Теоретичні погляди про співвідношення права і закону, справедливості і законності Сократа. Справедливість, право, закон і держава у філософському вченні Платона. Філософсько-правова концепція Аристотеля. Право, закон і держава у поглядах Епікура. Фаталістична концепція природного права стоїків. Філософсько-правове вчення Цицерона. Право і закон у вченнях римських юристів. Проблеми права і держави в релігійному світогляді середньовічного суспільства. Філософсько-правова концепція Фоми Аквінського. Філософсько-правові погляди про сутність законів і форми держави М. Падуанського. Формування філософсько-правових поглядів слов'янських народів середньовічного суспільства. Суспільний процес, держава,

влада і закон в поглядах Іларіона. Держава та право у вченні Кирила Туровського та «Повчанні» Володимира Мономаха.

ТЕМА № 4. Філософсько-правові вчення в Західній Європі XV-XVIII ст.

Особливості становлення нової раціоналістичної філософії права і держави. Філософсько-правова думка епохи Відродження та Реформації (Н. Макіавеллі; М. Лютер, Ж. Боден). Філософсько-правові погляди в епоху Нового часу. Філософсько-правова концепція Г. Гроція. Інноваційні погляди на право і закон Френсіса Бекона. Етатистська філософсько-правова концепція Томаса Гоббса. Ідеї природного права і договірного походження держави у філософському вченні Дж. Локка і Б.Спінози. Філософія права Ш. Монтеск'є. Право, закон, державність і політична свобода у вченні Ш.Монтеск'є. З'ясування сутності справедливості, рівності, права і закону в філософії Ж.Ж. Руссо. Система законів Ж.Ж. Руссо: політичні, цивільні, кримінальні закони; співвідношення права, закону і моралі. Розвиток теорії представницької влади і суверенітету народу. Ідея суверенної особистості. Соціально-етичні і політико-правові погляди Гельвеція. Ідея справедливого розподілу суспільних благ, об'єднання особистих інтересів із суспільними з метою оптимізації діяльності держави.

ТЕМА № 5. Філософсько-правові вчення у Західній Європі XVIII-XX ст.

Філософія права німецької класичної філософії. Розробка проблем права, державності і закону в філософії І. Канта. Сутність права, його співвідношення з законом. Право і мораль. Обґрунтування і розробка І. Кантом ліберальної теорії правової держави. Принцип розподілу влад в державі – реалізація ідеї категоричного імперативу І. Канта в сфері державності. Обґрунтування І. Кантом ідеї народного суверенітету. Абсолютна теорія покарання І. Канта. Філософсько-правове вчення Г. Гегеля, його система філософії права. Гегель про право і мораль, співвідношення права і закону. Громадянське суспільство і правова держава. Філософсько-правові погляди Й. Фіхте. Особиста свобода індивіда як база права. Свобода особи, правові відносини, право і держава. Держава як вираз концентрованої колективної волі. Загальна воля як основа законодавства. Перехід від іdealізму до об'єктивізму у поглядах представників історичної школи права (Г. Гуго, Ф. Савіньї, Г. Пухта). Марксистське розуміння природи і сутності права. Філософсько-правова реальність та її основні складові. Правові теорії соціологічного і позитивістського спрямування. Державно-правові концепції фашизму та націонал-соціалізму. «Чисте» вчення про право Г. Кельзена. Філософсько-правові концепції «відродженого» природного права. Державно-правові теорії елітаризму і технократії. Екзистенціальна філософія права М. Хайдеггера, К. Ясперса, Ж.-П.Сартра. Теорії плюралістичної демократії. Теорії державності соціального спрямування. Онтологічна концепція права Р. Марчіча. Неопозитивістська концепція права Г. Харта.

ТЕМА № 6. Правова онтологія: природа і структура права.

Онтологія права як філософське вчення про суще, про буття і про місце правової реальності у соціальному світовому порядку. Поняття буття: хаос, порядок, гармонія, їх сутність і зміст. Цивілізація як форма прояву порядку. Культура як найвищий прояв гармонії. Право і культура. Буття і право. Форми існування права: правова норма, правові

відносини, правова свідомість, правоспроможність, правосуб'єктність, правовий статус і правовий режим, правовий договір, процесуальні форми і правові процедури. Історія розвитку норм права. Поняття і зміст правової реальності. Співвідношення права і правової реальності. Форми (рівні) буття права: ідея права, закон, правове життя.

ТЕМА № 7. Правова антропологія: гуманістична природа права.

Філософсько-правова антропологія як вчення про спосіб і структуру буття людини як суб'єкта права. Роль людини у створенні правової реальності. Буття людини всередині правової реальності. Деструктивні форми людської активності. Людина і право як сторони, що наділені взаємними властивостями. Необхідність антропологічного погляду на право. Суперечливість людини. Особистість як цілісність тіла і духу, що проявляється у соціальному житті. Антропологія вітальності. Антропологія соціальності. Антропологія духовності. Людина як правове явище. Вчення про сутність людини Гегеля. Протиріччя між вітальністю і соціальністю, між соціальністю і духовністю, між вітальністю і духовністю. Передумови правосвідомості особистості. Філософський зміст і обґрунтування прав людини. Гуманістична природа права.

ТЕМА № 8. Діалектика права.

У загальних рисах охарактеризувати генезис діалектики як методу пізнання, звузивши горизонт наукового пошуку до з'ясування суто інструментальної ролі діалектичного методу у правознавстві, акцентувавши увагу на періодах розвитку філософської думки, у які діалектика як метод пізнання суцього набула відносно завершеного вигляду, на підставі чого визначити межі її застосування як наукового методу, і ту її форму, яка може прислужитись у сучасних правових дослідженнях.

ТЕМА № 9. Ціннісні основи права.

Правова аксіологія як вчення про цінності права. Філософське розуміння категорії «цінності» права. Основні правові цінності: свобода, рівність, справедливість, демократія, порядок, безпека, світ, права людини тощо. Інструментальна і власна цінність права. Особистість, що саморозвивається, як критерій цінності права. Основні форми буття цінностей права: суспільні цільові цінності й ідеали; предметно-втілені цінності; особисті (екзистенціальні) цінності. Свобода як цінність. Право як форма свободи. Справедливість як основна правова цінність. Співвідношення волі, рівності і справедливості. Поняття правового ідеалу та його роль в правовому житті. .

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Консультації	Самост. роб		Лекції	Практ.	Консультації	Самост.роб
РОЗДІЛ 1.										
Тема 1.1. Предмет та завдання філософії права. Філософія права в системі наук.	12	2	2	-	8					
Тема 1.2. Методологія філософії права.	12	2	2	-	8					
Тема 1.3. Філософія права античності та середньовіччя.	12	2	2	-	8					
Тема 1.4. Філософсько-правові вчення в Західній Європі XV-XVIII ст.	10	2	2	-	6					
Тема 1.5. Філософія права XIX-XX ст.	10	2	2	-	6					
Разом за розділом I	56	10	10	-	36					
РОЗДІЛ 2.										
Тема 2.1. Правова онтологія: природа і структура права.	8	2	2		4					
Тема 2.2. Правова антропологія: гуманістична природа права.	8	2	2		4					
Тема 2.3. Діалектика права.	8	2	2		4					
Тема 2.4. Ціннісні основи права.	10	2	2	2	4					
Разом за розділом II	34	8	8	2	16					
Усього годин	90	18	18	2	52					

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Предмет та завдання філософії права. Філософія права в системі наук.	2	-
2	Методологія філософії права/	2	-
3	Філософія права античності та середньовіччя	2	-
4	Філософсько-правові вчення в Західній Європі XV-XVIII ст.	2	-
5	Філософія права XIX-XX ст.	2	-
6	Правова онтологія: природа і структура права.	2	-
7	Правова антропологія: гуманістична природа права.	2	-
8	Діалектика права.	2	-
9	Ціннісні основи права.	2	-
	Разом	18	-

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Предмет та завдання філософії права. Філософія права в системі наук.	4	-
2	Методологія філософії права.	2	-
3	Філософія права античності та середньовіччя	2	-
4	Філософсько-правові вчення в Західній Європі XV-XVIII ст.	2	-
5	Філософія права XIX-XX ст.	4	-
6	Правова онтологія: природа і структура права. Правова антропологія: гуманістична природа права.	2	-
7	Ціннісні основи права.	2	-
	Разом	18	-

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Предмет та завдання філософії права. Філософія права в системі наук.	6	
2	Методологія філософії права.	8	
3	Філософія права античності та середньовіччя	6	
4	Філософсько-правові вчення в Західній Європі XV-XVIII ст.	6	
5	Філософія права XIX-XX ст.	6	
6	Правова онтологія: природа і структура права. Правова антропологія: гуманістична природа права.	6	
7	Правова антропологія: гуманістична природа права.	6	
8	Діалектика права	4	
9	Ціннісні основи права.	4	
	Разом	52	

8. Рекомендовані джерела інформації Основні:

1. Актуальні проблеми теорії держави та права. Частина I. Актуальні проблеми теорії держави: Навчальний посібник / С.М, Тимченко, С.К. Бостан, С.М. Легуша та ін. – К.: КНТ, 2017. – 288 с.
2. Актуальные проблемы теории государства и права. – М.: Норма: ИНФРА-М, 2019.–576 с.
3. Алексеев С.С. Государство и право / С.С. Алексеев. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2017. – 152 с.
4. Алексеев С.С. Линия права / С.С. Алексеев. – М.: Статут, 2016. – 461 с.
5. Алексеев С.С. Общая теория права / С.С. Алексеев. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 576 с.
6. Алексеев С.С. Право: азбука – теория – философия: Опыт комплексного исследования / С.С. Алексеев. – М.: Статут, 2009. – 712 с.
7. Афанасин Е.В. Философия права / Е.В. Афанасин, А.Б. Дидикин. – Новосибирск: Новосибирский гос. ун-т., 2006. – 92 с.
8. Бачинин В.А. Причинность как философско-правовая проблема / В.А. Бачинин, В.П. Сальников. – СПб.: Фонд «Университет», 2012. – 184 с.

9. Гарасимів Т.З. Девіантна поведінка особистості: філософсько-правовий вимір: Монографія / Тарас Зеновійович Гарасимів. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2009. – 524 с.
10. Завалько Г.А. Проблема соотношения морали и религии в истории философии / Г.А. Завалько. – М.: КомКнига, 2010. – 216 с.
11. Загальна теорія держави і права: Навч. посіб. / Р.А. Калюжний, С.М. Тимченко, Н.М. Пархоменко, С.М. Легуша. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2007. – 296 с. – (Б-чка студ.).
12. Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / [Цвік М.В., Петришин О.В., Авраменко Л.В. та ін.]; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. – Харків: Право, 2009. – 584 с.
13. Заєць А. П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду / А.П. Заєць. – К. : Парламентське вид-во, 1999. – 248 с.
14. Кельман М.С. Теорія держави і права (схеми, таблиці, поняття): Навчальний посібник / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин, Н.В. Сухицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 148 с.
15. Козюбра М. Верховенство права: українські реалії та перспективи / М. Козюбра // Право України. – 2010. – № 3. – С. 6-18.
16. Кравчук М.В. Проблеми теорії держави і права: Навчально-методичні матеріали для студентів Юридичного факультету КНЕУ / М.В. Кравчук. – Тернопіль, 2017. – 104 с.
17. Лазарев В.В. Теория государства и права: учебник для вузов. – [4-е изд., испр. и доп.] / В.В. Лазарев, С.В. Липень. – М.: Издательство Юрайт; ИД Юрайт, 2010. – 634 с.
18. Лемак В. Державно-правова реформа в Чехословаччині в умовах постсоціалістичної модернізації та поділу федерації: Монографія / В. Лемак. – Ужгород, 2002. – 248 с.
19. Лемак В. Постсоціалістична держава: теоретико-правові проблеми. Монографія / В. Лемак, Н. Нижник. – Ужгород, 2003. – 104 с.
20. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права: Навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою) / Л.А. Луць. – К.: Атіка, 2007. – 412 с.
21. Максимов С.І. Філософія права: сучасні інтерпретації: вибрані праці: статті, аналітичні огляди, переклади (2003-2010) / С.І. Максимов. – Х.: Право, 2010. – 336 с.
22. Малько А.В. Теория государства и права в схемах, определениях и комментариях: учеб. пособие / А.В. Малько. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 144 с.
23. Марченко М.Н. Теория государства и права. Элементарный курс: Учеб. пособие / М.Н. Марченко. – М.: Юристъ, 2002. – 256 с.
24. Марчук В.М. Нариси з теорії права: Навч. посіб. / В.М. Марчук, Л.В. Ніколаєва – К.: Істина, 2004. – 304 с.
25. Матузов Н.И. Актуальные проблемы теории права / Н.И. Матузов. – Саратов: Изд-во Саратов. гос. академии права, 2004. – 512 с.
26. Машков А. Проблеми теорії держави і права. Основи: Курс лекцій / А. Машков. – К.: К.І.С., 2018. – 470 с.
27. Мучник А.Г. Философия достоинства, свободы и прав человека / А.Г. Мучник. – К.: Парламентское издательство, 2009. – 696 с.
28. Нерсесянц В.С. Общая теория права и государства: Учебник для вузов / В.С. Нерсесянц. – М.: Норма, 2014. – 552 с.

29. Нерсисянц В.С. Философия права: Учебник для вузов. – 2-е изд., перераб. и доп. / В.С. Несесянц. – М.: Норма, 2006. – 848 с.
30. Нікітін А.В. Теорія держави та права. Частина II: Навч. посіб. Для дистанційного навчання / А.В. Нікітін; [За наук. ред.. А.М. Колодія]. – К.: Університет «Україна», 2005. – 256 с.
31. Оборотов Ю. М. Теорія держави і права. Прагматичний курс / Ю.М. Оборотов. – Одеса: Юридична література, 2006. – 164 с.
32. Оль П.А. Правовая реальность: формально-содержательный анализ: Монография / П.А. Оль; [под ред В.П. Сальникова, Р.А. Ромашова]. – СПб.: Санкт-Петербургский университет МВД России, 2005. – С. 104-122.
33. Оніщенко Н.М. Соціальний вимір правової системи: реалії та перспективи: [монографія] / Н.М.Оніщенко, Н.М.Пархоменко; Відп. ред. Ю.С. Шемшученко. – К.: ТОВ «Видавництво „Юридична думка”», 2011. – 176 с.
34. Пархоменко Н.М. Джерела права: проблеми теорії та методології: Монографія / Н.М. Пархоменко. – К.: ТОВ «Видавництво „Юридична думка”», 2008. – 336 с.
35. Петришин О. Верховенство права в системі правового регулювання суспільних відносин / О. Петришин // Право України. – 2010. - № 3. – С. 24-34.
36. Правові основи формування та функціонування органів державної влади у контекст євроінтеграції: Монографія / Ю.П. Битяк, О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань та ін.; [за ред. Ю.П. Битяка, О.Г. Данильяна]. – Х.: Право, 2019. – С. 85-91.
37. Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні: монографія / Л.М. Герасіна, О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань та ін. – Х.: Право, 2009. – 352 с .
38. Проблемы общей теории права и государства: Учебник для вузов / Под общ. ред. академика РАН, д. ю. н., проф. В.С. Нерсисянца. – М.: Норма, 2019. – 832 с.
39. Проблемы теории государства и права: учебник / Под ред. В.М. Сырых. – М.: Эксмо, 2018. – 528 с. : CD – (Российское юридическое образование).
40. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: Навч. посібник. – вид. 10-е, доповнене / П.М. Рабінович. – Львів: Край, 2008. – 224 с.
41. Радбух Г. Філософія права / Г. Радбух; [пер. з нім. Є. Причепія, В. Прходько]. – К.: Тандем, 2006. – 316 с.
42. Рассолов М.М. Проблемы теории государства и права: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности 030501 «Юриспруденция» / М.М. Рассолов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2007. – 431 с.
43. Ромашов Р.А. Теория государства и права / Р.А. Ромашов. – СПб.: Питер, 2006. – 256 с. – (Серия «Краткий курс»)
44. Ромашов Р.А. Теорія держави і права: Навчальний посібник / Р.А. Ромашов, Н.М. Пархоменко, С.М. Легуша; [За заг. ред. Р.А. Ромашова та Н.М. Пархоменко]. – К.: КНТ, 2007. – 216 с.
45. Сальников В.П. Философия глобализации (методологические основы геополитической доктрины России): Монография / Сальников В.П., Ивашов Л.Г., Джегутанов Б.К.; [Под общ. ред. В.П. Сальникова]. – СПб.: Фонд «Университет», 2016. – 268 с.

46. Стеценко С.Г. Глобалізація та право: національний вимір / С.Г. Стеценко, Л.О Васечко. – К.: Атіка, 2012. – 132 с.
47. Стеценко С.Г. Корупція в органах внутрішніх справ: проблеми протидії: монографія / С.Г. Стеценко, О.В. Ткаченко. – К.: Алерта, КНТ, Центр учбової літератури, 2018. – 168с.

Додаткові:

1. Алексеев А.А. Философия права. – М.: Норма, 2017. – 336 с.
2. Алексеев Н.Н. Основы философии права. – СПб: Лань, 2009. – 256 с.
3. Бачинін В.А., Журавський В.С., Панов М.І. Філософія права: Підруч. – К.: Ін Юр, 2003. – 472 с.
4. Гарник А.В. Философия права: предметная специфика, место и значение в системе социально-гуманитарного знания. – Днепропетровск: Изд-во Днепропетр. ун-та, 2018. – 160 с.
5. Гегель Г.В.Ф. Философия права: Пер. с нем. – М.: Мысль, 1990. – 524 с.
6. Гоббс Т. Левиафан. Соч. В 2 т. – Т. 2. – М.: Мысль, 2011. – 678 с.
7. Дворкін Р. Серйозний погляд на права. – К.: Основи, 2019. – 519 с.
8. Драгоманов М.І. Вибране. – К.: Либідь, 2001. – 685 с.
9. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія: Підруч. – К.: Лібра, 2009. – 487 с.
10. Жоль К.К. Философия и социология права. – К.: Юринком Интер, 2000. – 480 с.
11. Ильин И.А. О сущности правосознания. Соч. В 2 т. – Т. 1. – М.: Медиум, 2013. – С. 73-300.
12. Кант И. Метафизические начала учения о праве. Соч. Т.4. – Ч.2. – М.: Мысль, 1964. – 544 с.
13. Кистяковский Б.А. Социальные науки и право. – М.: Изд-во М. и Ф. Сабашниковых, 1916. – 704 с.
14. Кістяківський Б. Вибране. – К.: Абрис, 1996. – 512 с.
15. Кистяковский Б. А. В защиту права // Вехи. Из глубины. – М.: Правда, 1991. – 607 с.
16. Кузнецов В. Філософія права. Історія та сучасність: Навч. посіб. – К.: “Стілос”; “Фоліант”, 2013. – 382 с.
17. Локк Дж. Два трактата о правлении. Кн. в торая . В 3 т. – Т. 3. – М.: Мысль, 1988. – 668 с.
18. Макиавелли Н. Государь. – М.: Планета, 1990. – 79 с.
19. Максимов С.И. Правовая реальность: Опыт философского осмысления. – Х.: Право, 2002. – 318 с.
20. Нерсесянц В.С. Философия права: Учеб. – М.: ИНФРА-М., 1997. – 652 с.
21. Новгородцев П.И. Соч. – М.: Раритет, 1995. – 448 с.
22. Платон. Государство. Соч. В 3 т. – Т. 3. – М.: Мысль, 1994. – 536 с.
23. Рікер П. Право і справедливість. – К.: Дух і літера, 2002. – 218 с.
24. Роулз Дж. Теория справедливости. Новосибирск.: Б.И., 1995. – 356 с.
25. Тихонравов Ю.В. Основы философии права. – М.: Вестник, 1997. – 587 с.
26. Філософія права: Навч. посіб. / За ред. М.В. Костицкого, Б.М. Чміля. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 330 с.
27. Філософія права: Навч. посіб. / О.Г. Данільян, Л.Д. Байрачна, С.І. Максимов та ін. / За ред. О.Г. Данільяна. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 272 с.
28. Франк С.Л. Духовные основы общества. – М.: Республика, 1992. – 511 с.
29. Харт Х.Л.А. Концепція права: Пер. з англ. – К.: Сфера, 1998. – 231 с.
30. Хеффе О. Политика, право, справедливость. Основоположения критической философии права : Пер. с нем. – М.: Мысль, 1994. – 682 с

31. Цалін С.Д. Принцип свободи волі в історії соціальної філософії та філософії права. – Х.: Основа, 1998. – 329 с.
32. Циппеліус Р. Філософія права: Пер. з нім. – К.: Тандем, 2000. – 300 с.
33. Шкода В.В. Вступ до правової філософії. – Х.: Фоліо, 1997. – 223 с.

Інтернет ресурси

<http://journal.knigka.info/>
[http://www.academyrh.info»](http://www.academyrh.info)
[http://www.nbu.gov.ua/portal/ .](http://www.nbu.gov.ua/portal/)
<http://studiamethodologica.com.ua/>
<http://pidruchniki.com.ua/>
<http://www.academyrh.info/>
<http://vphil.ru>
<http://artgrafica.net/>
<http://www.art-pics.ru/>
<http://readbookz.com/>
<http://platonanet.org.ua/>
<http://philosophy.pu.ru/index.php?id=349>
<http://philosophy.pu.ru/index.php?id=130#humanities>
<http://www.humanities.edu.ru/db/sect/46/5>
<http://philosophy.mipt.ru/textbooks/uchebnikonline/>
<http://www.mipt.ru/study/diff/phylosofy/phyhistory.html>
<http://elibrary.ru/defaultx.asp>

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Навчальний план.
2. Підручники та навчальні посібники.
3. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських та самостійних занять.
4. Тестові завдання для діагностики успішності студентів.